Đối tác tư nhân là một bên tham gia chính trong dự án theo phương thức đối tác công tư (PPP) phát triển kết cấu hạ tầng giao thông. Trách nhiệm của đối tác tư nhân bao gồm các trách nhiệm về tài chính, thiết kế, xây dựng, vận hành và bảo trì các kết cấu hạ tầng và chuyển giao các cơ sở này cho nhà nước trong điều kiện vận hành vào cuối giai đoạn nhượng quyền. Thành công của dự án PPP phụ thuộc phần lớn vào việc lựa chọn đối tác tư nhân phù hợp nhất, điều đó đòi hỏi bên cạnh một quy trình đấu thầu có cấu trúc tốt, phương pháp đánh giá đối tác nhượng quyền phù hợp, thì việc xây dựng một bộ tiêu chuẩn đánh giá đối tác hoàn chỉnh là rất quan trọng.

Lựa chọn đối tác tư nhân cho các dự án phát triển kết cấu hạ tầng giao thông theo phương thức công tư

▶ ThS. **Phạm Anh Tuấn** - Trường Đại học Giao thông vận tải

Ảnh: BGT

Luật Đầu tư theo phương thức PPP được Quốc hội thông qua ngày 18/6/2020 và có hiệu lực thi hành từ ngày 1/1/2021. Trong đó, lựa chọn nhà đầu tư là quá trình xác định nhà đầu tư có đủ năng lực, kinh nghiệm, giải pháp khả thi để thực hiện dự án PPP trên nguyên tắc bảo đảm cạnh tranh, công bằng, minh bạch và hiệu quả kinh tế. Cụ thể, Điều 41 và Điều 42 của Luật Đầu tư theo phương thức PPP quy định rõ: tiêu chuẩn đánh giá hồ sơ dự sơ tuyển là năng lực, kinh nghiệm về tài chính - thương mại, khả năng thu xếp vốn; kinh nghiệm thực hiện các dự án tương tự. Trường hợp liên danh, năng lực, kinh nghiệm của nhà đầu tư được xác định bằng tổng năng lực, kinh nghiệm của các thành viên liên danh; nhà đầu tư đứng đầu liên danh phải có tỷ lệ góp vốn chủ sở hữu tối thiểu là 30%, từng thành viên trong liên danh có tỷ lệ góp vốn chủ sở hữu tối thiểu là 15%; phương án sơ bộ triển khai thực hiện dự án và cam kết thực hiện dự án; lịch sử tranh chấp, khiếu kiện đối với các hợp đồng đã và đang thực hiện.

Về tiêu chuẩn đánh giá hồ sơ dự thầu là đánh giá về năng lực, kinh nghiệm được thực hiện theo quy định về tiêu chuẩn đánh giá hồ sơ dự sơ tuyển, bao gồm: tiêu chuẩn về chất lượng, công suất, hiệu suất; tiêu chuẩn vận hành, quản lý, kinh doanh, bảo trì, bảo dưỡng; tiêu chuẩn về môi trường và an toàn; tiêu chuẩn kỹ thuật khác.

Quy định là như vậy, nhưng để đi đến lựa chọn đối tác tư nhân tham gia vào dự án phát triển hạ tầng giao thông theo phương thức PPP, có rất nhiều vấn đề khác cần quan tâm. Đầu tiên là năng lực tài chính của mỗi DN. Theo đó, năng lực tài chính của khu vực tư nhân được thể hiện ở các chỉ số vốn tự có; vốn huy động và khả năng quản lý, sử dụng tài chính. Năng lực tài chính là yếu tố quan trọng, có tính chất quyết định đối với việc triển khai các dự án. Thông thường một dự án PPP trong đầu tư xây dựng hạ tầng giao thông đường bộ đòi hỏi vốn đầu tư rất lớn. Đơn cử như dự án PPP đường hầm bộ qua Đèo Cả do Liên doanh Tổng công ty xây dựng Hà Nội, Công ty CP Tập đoàn Mai Linh Nam Trung Bộ và Tây Nguyên, Công ty CP đầu tư Hải Thạch BOT, Công ty CP Á Châu thực hiện, có tổng mức đầu tư dự kiến là 10.555 tỷ đồng. Đây là số vốn rất lớn nên thực tế không có nhà đầu tư tư nhân nào sử dụng 100% vốn tự có cho dự án, mà thường huy động vốn cho dự án PPP thông qua phát hành cổ phiếu trên thị trường chứng khoán; phát hành các hợp đồng quyền khai thác công trình giao thông; thông qua các công ty tư vấn tài chính trong và ngoài nước để phát hành trái phiếu DN, trái phiếu chuyển đổi, trái phiếu phát triển dự án. Ngoài ra, nhà đầu tư còn thực hiện vay các tổ chức tín dụng trong và ngoài nước, hay tiếp cận các nguồn vốn tín dụng ưu đãi của Nhà nước, kể cả tìm kiếm nguồn vốn qua kênh phát hành trái phiếu

quốc tế. Mặc dù vậy, năng lực tài chính của đa số các nhà đầu tư tư nhân hiện nay vẫn rất hạn chế do vốn tự có ít, khả năng huy động vốn không đa dạng, phụ thuộc nhiều vào vốn vay ngân hàng.

Cùng với năng lực tài chính, thì điểm cần quan tâm ở các đối tác tư nhân trong dự án PPP là năng chuyên môn. Thời gian qua có một số công trình hạ tầng giao thông đường bộ lớn do các DN tư nhân trong nước đảm nhiệm có tính chất thi công rất phức tạp. Điều đó cho thấy, năng lực chuyên môn của một số nhà đầu tư tư nhân, nhà thầu tại Việt Nam không hề thua kém so với trình độ của khu vực và thế giới. Tuy nhiên, số lượng các nhà đầu tư tư nhân có được các công nghệ hàng đầu thế giới không phải là phổ biến. Đa số các nhà đầu tư tư nhân, nhà thầu xây dựng vẫn sử dụng các công nghệ lạc hậu, năng suất lao động thấp, gây ảnh hưởng tiêu cực đến môi trường. Sở dĩ khu vực tư nhân vẫn còn sử dụng các công nghệ lạc hậu là do giá nhân công ở Việt Nam còn thấp, việc sử dụng nhân công rẻ hơn so với việc sử dụng máy móc thiết bị. Ngoài ra, việc thiếu nguồn vốn đầu tư cũng lý giải cho việc nhiều nhà đầu tư tư nhân hiện vẫn sử dụng các công nghệ lạc hậu trong quá trình triển khai dự án.

Thêm một thực tế không thể phủ nhận là, việc lựa chọn đối tác tư nhân tham gia dự án còn phụ thuộc vào năng lực quản lý của mỗi đơn vị, thể hiện ở năng lực quản lý tài chính, thời gian, chất lượng… và năng lực quản lý rủi ro. Hiện nay, một trong những nguyên tắc quản lý quan trọng là định hướng kết quả cuối cùng, tức là đánh giá năng lực quản lý của khu vực tư nhân đối với các dự án PPP trong đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng giao thông bằng hiệu quả cuối cùng của dự án (thể hiện ở các tiêu chí: dự án không phải điều chỉnh tổng mức đầu tư nhiều lần, không phải tạm dừng hoặc bỏ dở vì thiếu vốn, không xảy ra tình trạng thất thoát). Tuy nhiên, do đặc thù các dự án PPP có thời gian triển khai dự án dài, chi phí đầu vào biến đổi nhanh nên khó lập kế hoạch tài chính dài hạn. Bên cạnh đó, giá trị đầu tư lớn, danh mục chi phí đa dạng, nhiều hạng mục không có chứng từ nên gây khó khăn cho quản lý tài chính, dẫn đến thất thoát. Ngoài ra, với các dự án PPP trong phát triển kết cấu hạ tầng giao thông, tiêu chí tiến độ triển khai thường không được đảm bảo do có nhiều bộ phận cùng tham gia, dẫn đến có sự sai lệnh, chồng chéo và chịu tác động của nhiều yếu tố cả chủ quan và khách quan (cung cấp nguyên vật liệu, cho vay vốn; bão lũ, thiên tai...). Chưa kể yếu tố chất lượng thi công dự án khó đảm bảo chắc chắn, do việc quản lý hạng mục đầu vào đa dạng, nhiều đối tác cung cấp gây khó khăn trong khâu kiểm soát. Đồng thời, với thời gian triển khai dự án dài, chất lượng dự án ảnh hưởng bởi yếu tố thời tiết; số lượng lao động nhiều, nên khó kiểm soát ý thức của tất cả lao động.

Ngoài ra, trong quá trình lựa chọn nhà đầu tư cho các dự án PPP, cần lưu ý thêm đến các tiêu chí khác như: phân tích tài chính hợp lý; giá trị hiện tại ròng; rủi ro tài chính tối thiểu cho khu vực nhà nước; cam kết tài chính mạnh mẽ từ các cổ đông. Cùng với đó là các yếu tố liên quan đến trình độ và kinh nghiệm của nhân viên thiết kế và xây dựng chính; năng lực của nhà thiết kế/nhà thiết kế phụ; nhà thầu/nhà thầu phụ; thiết kế và kiểm soát chất lượng xây dựng và hệ thống quản lý và đảm bảo chất lượng; kiểm soát ô nhiễm không khí và nước trong quá trình thi công… ■

Ban hành biểu thuế nhập khẩu ưu đãi đặc biệt Việt Nam-Campuchia

Chính phủ vừa ban hành Nghị định 83/2021/NĐ-CP về biểu thuế nhập khẩu ưu đãi đặc biệt của Việt Nam để thực hiện thỏa thuận thúc đẩy thương mại song phương giữa Chính phủ hai nước Việt Nam và Campuchia giai đoạn 2021-2022.

Nghị định quy định thuế suất thuế nhập khẩu ưu đãi đặc biệt và điều kiện hưởng thuế suất thuế nhập khẩu ưu đãi đặc biệt theo bản thỏa thuận thúc đẩy thương mại song phương giữa Chính phủ nước CHXHCN Việt Nam và Chính phủ Vương quốc Campuchia 2019-2020 được gia hạn cho giai đoạn 2021-2022.

Theo nghị định, Việt Nam áp dụng thuế suất 0% cho Campuchia gồm 31 mặt hàng như gia cầm sống, thịt và phụ phẩm gia cầm, chanh, lúa gạo… Danh mục hàng hóa bao gồm lúa gạo và lá thuốc lá chưa chế biến áp dụng thuế suất 0% đối với lượng nằm trong hạn ngạch được quy định tại Phụ lục II.

Nghị định quy định hàng hóa nhập khẩu được áp dụng thuế suất phải thuộc biểu thuế nhập khẩu ưu đãi đặc biệt để thực hiện bản thỏa thuận Việt Nam-Campuchia từ ngày 1/1/2021 đến ngày 31/12/2022 tại Phụ lục I ban hành kèm theo nghị định; có giấy chứng nhận xuất xứ hàng hóa mẫu S (C/O form S) do cơ quan có thẩm quyền của Campuchia cấp; thông quan qua các cặp cửa khẩu nêu tại Phụ lục III ban hành kèm theo nghị định. Nghị định có hiệu lực từ ngày 13/9/2021 đến ngày 31/12/2022. ***HH***